

Naši gozdovi niso varni pred invazijami tujerodnih rastlin

Besedilo in foto: Mirjana Šipek

Zaradi vse večjega vpliva delovanja človeka sta tako globalna kot lokalna biotska pestrost na resni preizkušnji. Biotsko pestrost ogroža več dejavnikov, katerih vplivi se seštevajo. Na prvem mestu je neprestana izguba habitatov, za kar sta glavna »krivca« intenzifikacija kmetijstva in urbanizacija. Sledijo onesnaževanje, prekomerna raba naravnih virov in naraščajoč vpliv invazivnih tujerodnih vrst, svoje pa prispevajo še globalne podnebne spremembe. Evropska agencija za okolje (EEA) tako na podlagi podatkov držav članic EU ocenjuje, da je kar 77 % ocenjenih habitatov v Evropi v neugodnem stanju ohranjenosti.

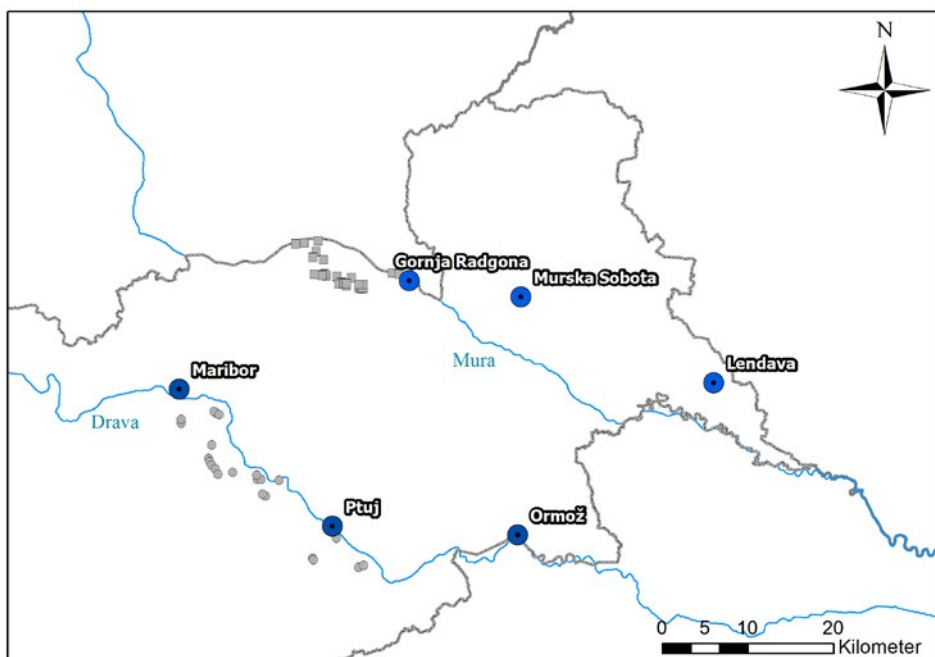
ŠTEVILO TUJERODNIH VRST NENEHNO NARAŠČA

Zaradi globalizacije število tujerodnih vrst nenehno narašča. Skrbi nas lahko dejstvo, da raziskave napovedujejo trend naraščanja tujerodnih vrst na globalni ravni tudi v prihodnjih desetletjih, pri čemer ravno v Evropi pričakujemo največji porast tujerodnih vrst različnih taksonomskih skupin vključno z rastlinami. Pri obvladovanju invazij tujerodnih vrst je ključnega pomena, da te vrste čimprej po pojavitvi v naravi opazimo, saj lahko le z zgodnjim ukrepanjem preprečimo ekosistemsko škodo, ki jo invazivne tujerodne vrste lahko povzročijo.

POPIS TUJERODNIH VRST RASTLIN V NIŽINSKIH GOZDOVIH

V naši študiji smo raziskali pojavljanje tujerodnih vrst v 48 nižinskih gozdnih zaplatah v severovzhodni Sloveniji na Apaškem in Dravskem polju s prevladujočim hrastovo-gabrovim gozdom (*Erythronio-Carpinion*). Najmanjša gozdna zaplata ni presegala velikosti 0,1 ha, medtem ko so največji popisani gozdovi pokrivali vse do 260 ha. Gozdove smo obhodili po robu in jih diagonalno prečili ter pri tem beležili vse rastlinske vrste, ki smo jih videli. Vzorčili smo dvakrat letno leta 2019, in sicer prvič v aprilu in maju ter drugič avgusta in septembra. Pri določanju smo si pomagali z *Malo floro Slovenije*.

Na območju študije prevladuje intenzivna kmetijska krajina. Dravsko polje, od koder so vse v prispevku objavljene fotografije, je za razliko od Apaškega polja bolj urbanizirano. Gozdne zaplate imajo v takšni krajini

Gozdne zaplate na Apaškem (sivi kvadrati) in Dravskem polju (sivi krogi), vključene v študijo.

Često v podrasti nižinskih gozdov prevladuje drobnocvetna nedotika (*Impatiens parviflora*) in na mestih, kjer do tal prodre večja količina svetlobe, še navadna barvilnica (*Phytolacca americana*).

pomembno vlogo pri ohranjanju lokalne biotske pestrosti. Verjetno ne pretiravamo, če gozdne zaplate v intenzivni kmetijski krajini označimo za lokalne vroče točke biodiverzitete. Vendar njihovo funkcijo ohranjanja biotske pestrosti najbolj ogroža izguba habitatov, ki vodi v relativno povečevanje gozdnega roba. Grožnja biotski pestrosti predstavlja še degradacija habitatov, ki je lahko posledica prekomerne sečnje ali prisotnosti invazivnih tujerodnih vrst. Sle-

dne so najbolj razširjene ravno na gozdnih robovih in posekah oz. na mestih, kjer so drevesne krošnje odprte in več svetlobe prodre vse do nižjih slojev gozda.

Med vsemi gozdnimi sestoji je prav v nižinskih gozdovih največja pojavnost invazivnih tujerodnih vrst. Raziskave kažejo, da je v kar 90 % popisov nižinskih gozdnih sestojev prisotna vsaj ena tujerodna rastlinska vrsta. Če se v gozdovih sprehodimo ob vodotokih, že težko najdemo območje, kjer ni invazivnih tujerodnih vrst rastlin. Često le te prevladujejo in dajejo krajini ob rekah svoj novodobni pečat. Med takimi rastlinami lahko izpostavimo žlezavo nedotiko (*Impatiens glandulifera*), dresnike (*Fallopia* spp.), topinambur (*Helianthus tuberosus*) in orjaško zlato rozgo (*Solidago gigantea*). V zadnjih letih pa postaja vse pogostejša še navadna barvilnica (*Phytolacca americana*). Ta se širi predvsem po gozdnih robovih, v notranjosti gozdov pa jo najdemo na mestih posek ali drugje, kjer so svetlobne razmere dovolj ugodne za njeno uspevanje.

Rezultati naše študije potrjujejo dovzetnost nižinskih gozdnih zaplat za vdore tujerodnih vrst. Skupno smo namreč popisali kar 85 tujerodnih vrst rastlin. Od teh je 17 vrst v Sloveniji prepoznanih kot invazivnih. Število tujerodnih vrst rastlin in njihov delež sta bila večja v gozdnih zaplatah na bolj

Cvetoči navadna dojcija (*Deutzia scabra*; levo) in davidov metuljnik (*Buddleja davidii*; desno).

urbaniziranem Dravskem polju v primerjavi z Apaškim poljem.

Najpogostejše tujerodne vrste, navedene po pogostnosti, so bile orjaška zlata rozga, navadna robinija (*Robinia pseudoacacia*), navadna barvilnica, drobnocvetna nedotika (*Impatiens parviflora*), toga zajčja deteljica (*Oxalis fontana*) in enoletna suholetnica (*Erigeron annuus*). Orjaška zlata rozga, toga zajčja deteljica in enoletna suholetnica so prevladovali na gozdnih robovih, vendar pa niso bile omejene izključno nanje. Na nekaj mestih so namreč uspevale tudi globlje v gozdu. Drobnocvetna nedotika je prevladovala v podrasti, kjer lahko tvori večje sklenjene sestoje, ki v celoti zastrejo gozdna tla.

MED TUJERODNIMI VRSTAMI PREVLAJUJEJO OKRASNE RASTLINE

Med popisanimi tujerodnimi vrstami rastlin so močno prevladovali okrasne rastli-

ne. Največ je bilo vrst iz skupine okrasnih zeli, sledile so okrasne grmovnice in okrasna drevesa. Preseneti nas lahko dejstvo, da številne od tujerodnih rastlin na gozdnih robovih ali v gozdovih zacvetijo, kar nakazuje možnost njihovega nadaljnjega širjenja na naravnih rastiščih tudi s semeni. Med takšnimi lahko izpostavimo davidov metuljnik (*Buddleja davidii*) in navadno dojcijo (*Deutzia scabra*). Obe grmovnici sta vsaj zaenkrat v nižinskih gozdovih v severovzhodni Sloveniji redki. Najdemo ju predvsem v gozdovih, ki so v bližini naselij.

Na podlagi terenskih raziskav sklepamo, da so okrasne rastline glavni vir invazivnih tujerodnih vrst. Ob spontanem širjenju okrasnih rastlin z vrtov v naravo k širjenju močno pripomorejo še vrtničkarji sami, saj se vrtni odpadki, ki vsebujejo razširjevalne enote tujerodnih rastlin, prevečkrat znajdejo v gozdovih ali njihovi neposredni bližini. Takšno vedenje lastnikov vrtov izvira

predvsem iz nevednosti javnosti o mogočih poteh vnosa tujerodnih vrst v naravo in posledicah, ki jih to lahko ima. Skoraj zagotovo lahko trdimo, da so se hoste (*Hosta* sp.) in japonska kerija (*Kerria japonica*) v gozdovih, ki smo jih vzorčili v raziskavi, znašle z odloženimi vrtnimi odpadki.

V LUČI PREPREČEVANJA INVAZIJ JE NUJNO CILJNO OZAVEŠČANJE JAVNOSTI

Da bi ocenili, kako razširjeno je v Sloveniji odlaganje vrtnih odpadkov v gozdove, smo anketirali širšo javnost. Rezultati spletnega vprašalnika so pokazali, da vsaj občasno vrtni odpad v gozdove odlaga 12 % lastnikov vrtov. Verjetnost za odlaganje vrtnih odpadkov v gozdove je bila skoraj 3-krat večja pri tistih lastnikih vrtov, ki še niso slišali za invazivne tujerodne vrste. Da bi preprečili ali vsaj znatno zmanjšali odlaganje vrtnih odpadkov v naravo, je nujno ozaveščanje javnosti, in sicer še posebej lastnikov vrtov. ☘

Cvetoča japonska kerija (*Kerria japonica*) na gozdnem robu.

V gozdni podrasti so rastle hoste (*Hosta* sp.), ki so se v gozdu znašle z odloženimi vrtnimi odpadki. Hoste sicer kažejo nizek invazivni potencial in se ne širijo spontano z vrtov v naravne habitate.